

Πέτρινες ἄγκυρες.

ΑΓΚΥΡΕΣ

Ἀπαραίτητο εξάρτημα κάθε πλοίου, ἡ ἄγκυρα χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τοὺς πρῶτους ναυτικούς στὴν πιὸ ἀπλή της μορφή, αὐτὴ τῆς πέτρας. Μέχρι τὴν 1η χιλιετία π.Χ. οἱ ἄγκυρες, ἀπλές διὰ τῆς πέτρας, ἀκίνητοποιοῦσαν τὸ σκάφος μὲ τὸ βάρος τους μόναχα. Πολύ ἀπάνια θρίσκοντα ἄγκυρες-πέτρες μὲ πέντε ἢ ἐξί τρύπες μέσα στὶς ὁποῖες ἐμπηγαν ξύλα ὥστε ἡ ἄγκυρα νὰ «πιάνει» στὸ βυθό.

Ἡ χρονολόγηση τέτοιων ἀντικειμένων, σχεδὸν ἀκατέργαστων, εἶναι δυνατὴ μόνο μὲ σύγκριση μὲ ἄλλες ὁμοῖες ἄγκυρες ποὺ βρέθηκαν σὲ ναοὺς, ἀφιερωμένες στοὺς θεοὺς (Αἴγυπτος, Κύπρος, Κρήτη, Μάλτα). Ἡ ὑποβρύχια ἐρευνα ἔφερε στὸ φῶς πλήθος ἀπὸ ἄγκυρες. Ἐταί ἐγίνε κάποια τυπολογικὴ κατάταξη τοῦ ὑλικοῦ ποὺ ἐπιτρέπει τὴ χρονολόγησή του.

Ἐκτός ὁμως ἀπὸ τὴ μελέτη τοῦ ἴδιου τοῦ ὑλικοῦ, οἱ ἄγκυρες, ὅταν θρίσκονται στὸ βυθό, μᾶς παρέχουν καὶ ἄλλες πληροφορίες: Μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ μαντέψουμε τὸ μέγεθος τῶν πλοίων ποὺ τὶς εἶχε (μιά πέτρα-ἄγκυρα τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαλκοῦ ζῆγιζε μισὸ τόννο, ποὺ φανερώνει ὅτι τὸ πλοῖο ἦταν ἀρκετὰ μεγάλο) καὶ μᾶς δείχνουν ἀγνωστους θαλάσσιους δρόμους.

Ὅταν θρίσκουμε πολλές ἄγκυρες,

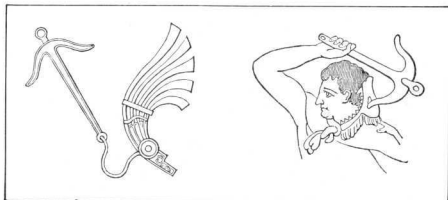
διαφόρων τύπων συγκεντρωμένες σὲ ἓνα μέρος, αὐτὸ μπορεῖ νὰ σημαίνει δύο πράγματα: α) ὅτι ὁ τόπος αὐτός ἦταν ἀσφαλές ἄγκυροβόλιο, ὅπου τὰ καράβια ἐβρίχταν ἄγκυρα μὲ κάθε καιρὸ, ὅπου τὸ πλήρωμα ἐξοικουραζόταν καὶ ὅπου ἦταν δυνατές καὶ κάποιες ἐμπορικές συναλλαγές μὲ τοὺς στεριανούς. Τέτοια μέρη δὲ χάνουν τὸ χαρακτῆρα τους καὶ χρησιμοποιοῦνται ἀκόμη καὶ σήμερα ἀπὸ τοὺς σύγχρονους φαρῶδες β) ἄλλη περίπτωση νὰ θρίσκονται συγκεντρωμένες πολλές ἄγκυρες εἶναι δίπλα σὲ ἐπικίνδυνα νερά, ὅπως π.χ. τὸ πέρασμα ἐνὸς κάβου, ὅποτε τὸ πλοῖο περιμένει τὶς κατάλληλες καιρικές συνθήκες γιὰ νὰ πλεύσει. Στὴν Ἱλιάδα ἡ ἄγκυρα ἀναφέρεται ὡς «εὐνή», ἀργότερα (τὸν 5ο π.Χ. αἰ.) παίρνει τὸ ὄνομα «ἄγκυρα». Σύμφωνα μὲ τὰ ἀρχαία πάντοτε κείμενα, οἱ πρῶτες ἄγκυρες — ὄχι πέτρες — εἶχαν ἓναν μόνο βραχίονα καὶ ὀνομαζόνταν «ἐτερόστομοι». Τὴν ἄγκυρα μὲ τὴ σημερινή της μορφή, τὴν «ἀμφίστομον» ἢ «ἀμφίβολον» ὁ Πausanias ἀναφέρει ὡς ἐφεύρεση τοῦ Μίδα, τοῦ βασιλιά τῆς Φρυγίας, ἐνῶ ὁ Πλίνιος τὴ θεωρεῖ ἐφεύρεση σικωῦν. Ἄλλοι τῆς πάλαι τῆς ἀποδίδουν ἄλλες προελεύσεις.

Διάφορες παραστάσεις ἀπὸ ἄγκυρες ἔχουν σωθεῖ, τόσο σὲ ἀγγεῖα ὅσο καὶ σὲ ἀνάγλυφα, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν,

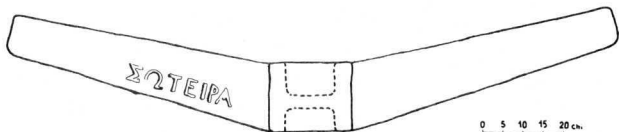
σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ ὑποβρύχια εὐρήματα, νὰ γνωρίσουμε τοὺς τύπους ποὺ χρησιμοποιήθηκαν στὴν ἀρχαιότητα.

Μετὰ τὶς πέτρες-ἄγκυρες, χρησιμοποιήθηκαν κομμάτια ἀπὸ μόλυβδο ἢ καὶ ξύλινοι σωλήνες μέσα στοὺς ὁποῖους ἔχυναν μόλυβδο (Διοδ. Σικ. V, 358). Οἱ πρῶτες ἄγκυρες μὲ τὴ σημερινή τους μορφή ἦταν πιὸ ἀπλές, δὲν ἔφεραν οὔτε στύπο οὔτε ἀκρονύχιον ἀλλὰ ἔφεραν στὸ κάτω μέρος τῆς ἀτράκτου ἓναν κρίκο, προφανῶς γιὰ νὰ δένουν ἐκεῖ μιά σηματοῦρα. Ἀργότερα μόνο, πρόσθεσαν στύπο καὶ δόντι (στὴ ρωμαϊκὴ περίοδο).

Τὶς ἄγκυρες ἔφεραν τὰ πλοῖα στὸ μπροστινὸ τους μέρος, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει πῶς ἓνα πλοῖο δὲν μπορούσε νὰ ἔχει πολλές ἄγκυρες, ὅπως συμβαίνει καὶ στὶς μέρες μας. Ἡ πιὸ γερὴ ἀπὸ ὅλες τὶς ἄγκυρες, αὐτὴ στὴν ὁποία οἱ ναυτικοὶ στήριζαν ὅλες τὶς ἐλπίδες σὲ στιγμὲς κινδύνου, ὀνομαζόταν «ιερά» (=βαλεῖν ἄγκυραν ἱεράν) σημαίνει ὅτι ἡ στιγμὴ ἦταν κρίσιμη καὶ ὅτι χρησιμοποιοῦσαν τὰ μεγάλα μέσα). Ἡ ἱερὴ λοιπόν, ἄγκυρα ἀποτελοῦσε σημαντικό εξάρτημα τοῦ πλοίου. Συχνὰ ἔφερε διακόσμηση ἀποτραπικὴ. Ἐπάνω στὸ στύπο, ποὺ συνήθως (στὴ ρωμαϊκὴ περίοδο) ἦταν κατασκευασμένο ἀπὸ μόλυβδο χυτεῖτο, ὑπῆρχαν τὰ σχέδια. Σὲ δύο ἄγκυρες

Δύο άγκυρες στην άπλή τους μορφή.

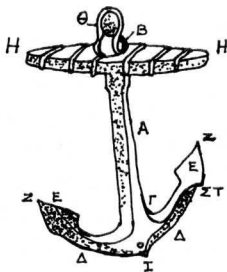

0 5 10 15 20 cm.

(F. Carrazé 1972)

Στύπον με έπιγραφή ΣΩΤΕΙΡΑ και στύπον με παράσταση Δελφινιών και αστραγάλων. Τα αντικείμενα αυτά είναι χυτευτά από μολύβδο και χρονολογούνται στο 2ο π.Χ. αι.

Άγκυρα: Α. άτρακτος-άδράχτι, Β. κεφαλή-κεφάλι της άγκυρας, Γ. άγκων-άγκώνος, Δ. θραχίονες-μπράτσος, Ε. άνυχες ή πτερύγια-νύχια, ΣΤ. ώτια-αυτιά, Ζ. άκρονύχια-δόντια, Η. στύπον-τσιτικός, Θ. δακτύλιος-κουλουρι ή ανέλλο, Ι. δακτύλιος για δέσιμο σηματούρας.

Τα πτερύγια χρησιμεύουν στο να πάνει η άγκυρα στο βυθό. Ο ρόλος του στύπου είναι να φέρνει την άγκυρα στη σωστή της θέση στο βυθό: Σε περίπτωση που η άγκυρα πέσει στο βυθό με το νύχι, στερεώνεται καλά. Αν όμως η άγκυρα πέσει με το στύπο και τα μπράτσος όριζόντια, παράλληλα προς το βυθό, η άγκυρα δεν πάνει. Τότε το στύπο, που είναι μακρύτερο από το άνοιγμα των μπράτσων της άγκυρας, ανάγκαζε την άγκυρα να γυρίσει και να πάρει τη σωστή της θέση.

που θρέθηκαν στα γαλλικά νερά τα άποτροπαϊκά σχέδια του στύπου είναι ένα δελφίνι και αστράγαλοι ενώ στο δευτερο είναι χαραγμένη η λέξη ΣΩΤΕΙΡΑ. Το επίθετο αυτό πιθανώς να αναφέρεται στην ίδια την άγκυρα την «ιερή». Το στύπο ήταν είτε κινητό είτε στερεωμένο στην άτρακτο. Έτσι θλέπουμε πώς, το τόσο σημαντικό εξάρτημα των πλοίων, η άγκυρα, ελάχιστα άλλαξε μορφή από τους ρωμαϊκούς χρόνους μέχρι τις μέρες μας. Καί καταλαβαίνουμε, για άλλη μία φορά, την άξια που έχουν τα αντικείμενα όταν θρίσκονται ανέγγιχτα στη θέση τους, άξια που χάνουν άν μετακινηθούν.